
Acsai Roland

RÉNSZARVAS-BALETT

Az év első napja volt.
Az északi szél madárkarmai
Reggelre
Elengedték az ereszeket.

Kabátomat gombolva
Pascal jutott eszembe.
Halála után egy pergamenlapot
Találtak kabátja
Bélésébe varrva, „Joye, joye, joye, pleurs de
Joye”, egy misztikus éjszakájának
Emlékeként.

Jéglámpások világítottak kéken
Odakint a tornácon –
Fejem fölött az ég ugyanilyen kék
Jéglámpásként lebegett.

A tó partjáról
Távolodó rénszarvasok balettjét
Figyeltem a jégen,
Amíg el nem tűntek a félsziget mögött.

Aztán már csak a függőlegesen hulló
Havat.
Hirtelen úgy éreztem, mintha a hó állna,
És én tartanék fölfelé.

A levegő pergamenként zizegett.
Szerettem volna, mint Pascal,
Ezt a napot,
A kabátom bélésébe varrni.

Bajtai András

A KISLÁNY

Egy kislány jön mellettem mindig, amikor bevásárolni megyek. Beteg lehet, mert hámlik a bőre, és apró, fekete kiütések vannak az arcán. Nem tudom, mi baja, de elkísér mindig, és én fogom a kezét. Néha egy cserebogár bújik elő a zsebéből, néha meg, mint egy madár, csak felrikolt, és én dobnám is el rögtön a szatyromat. Sokszor érzem úgy, mintha egyedül én tartanám őt életben azzal, hogy vásárolni járok. Mert különben senki sem veszi észre, nekem viszont elég csak kilépnem a házból, és azonnal meglátom, még be sem csukódott mögöttem az ajtó, de ő már ott áll előttem, hirtelen, mint egy villanyoszlop, és nem értem, miért van ez, de ránézek, és abban a pillanatban mintha mindent tudnék róla, csak azt nem, hogy az apja vagyok-e, vagy a fia.

Jenei László

SZELLEMEK ÉS SZERELMEK

Azt hallottam tegnap este, hogy nem sikerült. Együtt kellett volna tartani egy családot, no nem nekem, Péterről volt szó, akit az utolsó néhány héttől eltekintve rendszeresen vendégül láttunk. Látogatásai váratlanok voltak, nem szólt ide telefonon, csengetett, és bejött. Nem hozott semmit, mint aki úgy értékeli, hogy ha már ő megjött, elég a jóból.

A maga nemében híres ember Péter, azt lehet mondani, híressé vált egy könyv, amit valamikor a múltban munkatársával együtt szerkesztett, s ezzel az egyetlen húzással egyszerre mindenhol ott lett, mindenhova odaért. Csak kapkodtuk a fejünket, mi, Péter barátainak belső köre, amikor feltűnt a tv képernyőjén, vagy a rádióban hallottuk állandóan huncutkodó, pusztán a tónusával is mindig valamire, a távoli múltban összeállt közös tudás részleteire visszaütő hangját. A tv-felvételen, merthogy megvan dvd-n, utólag megküldte mindnyájunknak, nagyon szép alakítást nyújtott – ingjének két gombja közül zsinór jött ki egy parányi mikrofonnal, és ő talán e miatt, előrehajtott fejfel beszélt, ettől pedig úgy vette ki magát az egész, mintha gyónna a nézőknek, megaláz-

kodna előttük, a mindentudás lehetetlensége miatt kérne feloldozást, ő, aki ebben egyedül illetékes.

A feleségek véleménye csak arra terjedt ki, milyen kötzöni való bolond volt, amikor a narancssárga ingjében ült oda, egyáltalán nem áll neki jól az a szín, és nevetni kellett tőle, amikor pedig nevetés közben az ember magára a nevetésre figyel, ha figyel egyáltalán. Mikor magunk közt maradtunk, férfiak, persze Péter nélkül, tartalmilag is kielemeztük a nyilatkozatát, és csak sajnálhatta, hogy nem fordult hozzánk kritikai tanácsokért a felvétel előtt. Meghökkenítő volt, hogy a mondatai önmagukban milyen elenyésző értelemmel bírtak, összességében mégis az maradt az emberben, hogy halott valamit, történt valami, és attól a valamitől úgy kellett viselkedni, ahogy a fájdalomosan szerető asszonyok szoktak, édesen kellett nyögödni Péter hatalma alatt.

A családjukban béke honolt, mindenkinek megvoltak a saját jogai, ettől azonban nem rogyantak meg, szerették egymást, teljes erőből, ahogy csak lehetett. És úgy élték, hogy az a szép élet meg is érdemelt minden fáradozást. Mégis, két hónappal ez előtt minden megváltozott.

*

Szapura szívverés, mondta Péter, hallod, ez a szívem, ez a zavart motozás odabent. A nappaliban ültünk, Péter üvegből itta a sört, én a kávémat szürcsöltem, méléztünk egy keveset, egyszer csak azt mondta Péter, hogy különítsem el a külső zajoktól a szívdobogását. Rám már senki sem figyel, tette hozzá gyorsan, mintha ezzel meg lehetne magyarázni ezt a sületlenséget. Felemelte a mutatóujját, hogy figyeljek jól, meg ne mukkanjak, és rajta is látszott, hogy komolyan erőlködik, eltűnt a vonásairól az oly ismerős kajánság.

Azt kérdezte, emlékszem-e arra, amikor elmesélte, mi történt vele meg a lányával Krakkóban? Emlékeztem, elég ronda eset volt, mindketten a betegek lettek egy darabig, de úgy hittem, mindez már a múlté. Péter kijelentette, hogy egyáltalán nem így van, és a legnagyobb gond az, hogy ő a lánya gyermekkoráról rettenetesen keveset tud, igaz, hogy mellette nő föl, együtt élnek, egy fedél alatt, kénytelen mégis ezt mondani, fogalma sincs, mi miért történik. Olyan ez, mint egy kötelezővé vált, végeláthatatlan maszturbáció, amiből rég eltűnt már az élvezet, az öröm, és minden, amit teszünk e körben, pusztá technika, ráadásul nem is a legfejlettebb. Olyan idejétmúlt eljárásokon alapul, mint a természet utáni megfigyelés, a párbeszédes kifejtés, a kivárás, ráhagyás, és Pétert ettől az egésztől csillapíthatatlan remegés fogja el, neurózisai keletkeznek. Ma már nem is álmodozom, jött az aduval Péter, érted ezt? Ami korábban a fő vágya volt, hogy lehessen mindig álmodozni, ma már nincs, huss, vége.

Krakkóban voltak a lányával, vonattal mentek, csak négy nap, vélte Péter, és még a bankkártyáját sem vitte el, szállás foglalva volt, vonatjegyek oda-vissza elővételben megvéve, épp csak a kaja van, meg a pia. Utolsó napra hagyták Auschwitzot, délután járták be. Nem voltak idegesek a visszaút miatt, Krakkóból indul este tíz körül a vonatuk haza, a jegy megvan, pénzük szinte semmi, de mindegy is, kinéztek két buszt, az egyikkel visszamennek. Aztán átmentek Birkenaubá is, gyalog, nincs messze, s ott bók-lásztak, megnézték, hogy egy zsidó fiatalokból álló csoport gyertyákkal rakja végig a sín pár két szálát, vagyis csak az utolsó tíz-tíz métert. Felszabadultan, boldogan énekeltek, úgy nézett ki, hogy ünnepelnek valamit, Péter arra gondolt, hogy esküvőn viselkednek így, hadonásznak, ugrálnak, összekapaszkodnak, forognak, mint akiknek elvette az eszét a háttérben ott rejő vulgáris ok, az elhálás, vagy a nyavalya tudja, mi, az érdek. Egészen belefeledkeztek az ünneplők egzotikus pörgésébe, nem vették észre,

hogy elszaladt az idő. Ha futnak, még elérik az utolsó előtti buszt, de inkább megbeszélték, hogy mennek majd az utolsóval. Nos, kiderült, hogy nem volt olyan járat. Koromsótét volt, ott álltak a megállóban, az ismeretlen hálózatot képező utcák egy pontján, az ismeretlen nyelvet beszélő közegben, ám ez utóbbi nem is igaz így, ugyanis közel s távol egy lélek sem volt. Birkenau, lehelte Péter átszellemülten maga elé, mint ha egy verset kezdene el, látszott, ugyanolyan ideges, mint akkor lehetett. Pánikba estek, ő és a kislánya. Krakkóba kell jutniuk, három óra múlva indul a vonat haza, pénzük nincs, sötét van, és kihalt, ismeretlen utcák vannak, tiszta őrület. Valahogy megtudták, hogy merre van a vasútállomás. Futni kezdtek. Nem volt rajtuk a hétköznapi emberi álca, az álarcuk, zokogáshoz hasonló hangokat kiadva futottak, nem is biztos, hogy a jó irányba, és ha néha szembejött valaki, nem értette, mit kérdeznek tőle. Nem érthette. Ez így volt megírva, mondta Péter, ennek így kellett lennie. Ez a jelkép erejű, közel három kilométer hosszú fekete folyosó, az idegen térben lefektetett, oldalain fekete tűzzel égő csőszerű alagút, amin a hisztériához nagyon közeli állapotban átrohantak, ez az apai privilégiumok egyszerű és végleges elveszejtésének terepe volt, egy leküzdhetetlen akadálypálya, amit végül leküzdöttünk, mondta Péter, mert így kellett veszítenem. Elérték a pályaudvart, izgatottan kiabálva kérdezősködtek, míg végül felfedezték az információs táblát. Kiszúrtak egy vonatot, kirohantak a vágányhoz, és felszálltak. Öt perc volt az indulásig. De Péternek valahogy gyanús volt a siker, már akkor érezte, hogy ennyivel nem úszhatja meg. Megkérdezte egy utastól, ez a vonat megy-e Krakkóba, s mikor a fiatal lengyel fiú nagy nehezen megértette, mit akarnak tőle, kisimult az arca, és mosolyogva átmutatott egy éppen behúzó expresszvonatra: this train, mondta. Péter felkiáltott, a lánya felsikoltott, kiugrottak a vonatból, át a síneken, tiltott átlépés, emelte ki a szavakat Péter, tiltott átlépés, érted, az utolsó pillanatban felugrottak a jó vonatra, és lihegve-remegve, teljesen kimerülve leültek. Jegyük sem volt. Egész úton így ültek egymással szemben. Nem hangzott el köztük egy szó sem, néztek maguk elé, időnként egymásra, apa és tizenhárom éves lánya. Ki voltam én akkor neki, kérdezte tőlem Péter.

Pár órával később a zötykölődő hálókocsiban feküdt, a fölötte lévő ágyon a lánya, talán ő tudott aludni. A sötétséget a kinti fénypontok meggyúló villámai tépdesték darabokra, belevágtak Péter szemébe, aki a függöny résén kifelé figyelt. Mire Magyarországra értek, Péter elképesztő mennyiségű vádat gyűjtött össze maga ellen.

*

Nem a holokausztról van szó, emelte fel a hangját, és nem a zsidókról. Nem a helyszelleméről, vagyis hát arról is, leragadni egy lengyel földön működött egykori haláltábor mellett, az nem ugyanaz, mint ha kint rekedsz Bécsben. Tényleg nem ugyanaz, helyeslem, pedig inkább fogtam volna be a számat, nem tudtam, hogy minden, amit mondok, az ő építményeinek alapjául szolgál. Mert Péter egész épületsort húzott föl az önvád apró tégláiból, melyek, mint megtudtam, különös eljárás keretében, éjjel, alvás közben kettőződnek, sokszorozódnak, szaporodnak, hogy ebben az öngerjesztő folyamatban mindig legyen elég nyersanyag. Egy kolosszális, erős falú börtönt húzott föl magának, önmaga köré. Nem volt szabadulás.

Én még most is ott vagyok, jelentette ki Péter, ott vagyok abban az ördögi alagútban. Teljesen biztos benne, hogy nem lehet kijutnia, az a ragadós sötétség a férfi összes élvezetét kioltotta, immár esélye sincs semmilyen bizalmas összetartozásra, de még nagyobb fájdalom, hogy értelme sincs a küzdelemnek.

Amikor aznap este elköszöntem tőle, Péter megjegyezte, szinte mellékesen, hogy mennyire szerette az idillikus, napfénytől beragyogott családi jeleneteket. Higgyétek el, szerettem, mondta, aztán elsírta magát. Kifordult az ajtón, beszállt a kocsijába, és egészen addig láttam az arcát, míg fel nem gyújtotta a fényszórókat.

*

Pár nap múlva telefonon hívott, menjek vele a szüleihez. Elválík a feleségétől, és be kell jelentenie, muszáj, ezt nem lehet megkerülni. Próbáltam tiltakozni, de nem nagyon ment, hihetetlen volt, hogyan jutottak ilyen rövid idő alatt a válásig, megnémultam ettől a következetességtől, kifutott belőlem az erő. Megbeszéltük az időpontot, engedelmesen helyesltem, mindenbe belementem volna, csak tegyük már le a telefont.

Délutáni órát választott Péter, még világos volt. Azon töprengtem, nem várja-e tőlem, hogy faggassam, vagy győzködjem, próbáljam lebeszélni a döntéséről. Éreztem én, hogy ez olyan férfidolog, de sehogy sem volt értelme, nem láttam be, miért kell szétrúgni mindent, amikor olyan jó orvosok vannak, pszichiáterek, Péternek ez az átlenyegülése talán kezelhető. Mégsem szoltunk egy szót sem az úton.

Felmentünk a lifttel, és becsengettünk. A szomszéd kislány nyitotta ki Péter szüleinek ajtaját, épp náluk volt, kibolyhosodott garbója úgy nézett ki, mint egy spóratelep. Másodikos gimnazista, leviszi a kutyát reggel és délután, kell a zsebpénz, mondja főlösegesen hunyorogva. Nem szeretem az ilyen korú lányok befolyásolhatóságát. Futólag eszembe jutott Péter lánya, de a beavatkozás miatti ijedséggel azonnal elhessegettem a képét.

Beljebb feltűnt Péter anyja, a haja akár egy felhőgomolyag, az arcán ideges várakozás. Gyertek csak, már vártunk titeket, mondja, és tessékel befelé, nekem a hátamat is nyomja, tol az ajtóhoz, vagyis az ajtókerethez, ahonnan le van emelve az ajtó. Ezekben a lakótelepi lakásokban örültség lenne fenn hagyni, magyarázta régebben, még amikor Péterék esküvője után jártunk itt egyszer. Ilyen kis lyukban hadd fusson a tekintet, legalább ennyi legyen neki, hogy végigsuhanhasson a szobából a folyosón át a konyháig. Ezt mondta, suhanhasson, és talán ő is egy szellemre gondolt közben, egy láthatatlanságig apró szemű porból összefújt alakra, kettejük mellett a két szoba összkomfort mindenkor harmadik lakójára. Több mint tíz méter, lépd le, nevetett akkor az arcomba, és megsimogatta a hajamat. Ez nagyon bennem maradt, meg a szag, amiről akkor még nem tudtam, hogy a fürdés gyakoriságától függetlenül is előszívárog az idősekből, és rátelepszik mindenükre, beissza magát, és ettől azonnal máshol érezzük magunkat, mintha bekuporodnánk egy régi székesegyház kolonnádos kapuzatának sarkába, ahol húz ki a belső térből a levegő.

Édesapja süppedős fotelban ült, feszülten nézte a függőnyt, a májáltétre összpontosított, miközben egyenletes húzásokkal szántotta marxi szakállát. Péter inkább Rippl-Rónai apjához szokta hasonlítani, van az a festmény vele, Piacsek bácsival és a vörösborral, tényleg úgy nézett ki.

Az asztalon szétszórt dominók, mindegyik közepén vasszeg alátétje aranylott. Csak egy volt felállítva és a bejárat felé fordítva, egy dupla nyolcas; ahol megálltunk, onnan úgy látszott, veszélyesen delejező a pontokkal szegélyezett négyzetek mélysége. Az asztal sarkán egy nyitott könyv, a felső lapját érzékelhetetlen légmozgások hintáztatták, ez volt minden, ennyi mozgás volt a szobában. Fogalmam sem volt, mire várunk. Egy darabig az éppen fölszálló lapot néztem, feltehetően miattam állt meg egy ponton, és csak vibrált. Kirázott a hideg ettől a varázslattól.

*

Péter félt a szülei szomorúságától. Ahogy elmesélte, régebben minden hozzájuk intézett mondata túl célratörő volt, mint egy Jézuskának írt levél, ezt kérek, ez legyen és így legyen. Ma már mindenben sokkal megengedőbb. Az idős szülők másképp emlékeznek a lexikális jelentésre, a másodlagos jelentéshez meg abszolút nincs türelmük, vagyis dehogy, türelmük az még lenne, érzékük nincs hozzá, ezért Péter nagyon körültekintően válogatja a szavakat. Nem más ez, mint a folyton előrevetítő agy pedagógiai trükkje.

Egyszer elhozott tőlük egy fél pár zoknit, semleges színű, minta nélküli darab volt, látszott rajta, hogy nem a mosásból jött, hanem valamelyiküknek a lábáról, és azt kérte tőlem, hogy szagoljam meg. Először mérges voltam, ez egyszerűen butaság, nem kell különösebben magyarázni. De Péter ragaszkodott hozzá, hogy legalább fogjam meg, tartsam a kezemben, elég pár másodpercig, és kész. Végül átvettem tőle, és óvatosan a tenyeremre fektettem. Nem hatolt el hozzám a szaga, de, a fene vigye el, igazán úgy éreztem, hogy felszabadított bennem valamit, minden aznapi csüggedtségem és keserűségem ellenére érzek belül bizonyos dolgokat, miközben persze a zokni segítségével zajló pszichikai átalakításomból kívülről csak annyi látszott, hogy megboldultam. Péter magabiztosan mosolygott, megveregette a vállam, és azt mondta, van az anyjának egy melltűje, azzal még jobban megy.

Ránéztem, de nem válaszoltam semmit. A csend súlyosabb volt, mint a valamikori létezés emléke.

*

Ugyanilyen csend volt akkor is, amikor a szülei szobájában álltunk. Láthatóan Péternek illetet volna megszólalnia, a másik kettőn nyoma sem volt, hogy élne. Odalépett az ablakhoz, a relaxa zsinórján babrált, majd futólag megérintette egy hatalmas kaktusz tuskéjét. Szegény növény egész életében az adott helyi viszonyokhoz igyekezett alkalmazkodni, de ilyesmire nem számíthatott. Péter odanyomta a túske végéhez az ujját, kicsit megtartotta úgy, hogy épp csak beleszaladt a vége, majd lassan tolni kezdte rá, mind mélyebbre engedve magába a hegyes fegyvert. Csak én láthattam, mit csinál, de nem mertem szólani, sejtettem, hogy ezzel időt akar nyerni, olyan nagy ellenállást kell leküzdenie, hogy muszáj ezen a kaktuszon gyakorolnia, egyelőre csak a mozdulatokat, a fájdalomt kiváltó mozdulatokat, míg a józan ész és az életösztön ki van kapcsolva.

Állt a kaktuszhoz nőve. Volt időm, s azt képzeltem, hogy Péter a kaktusz virága, nem emberi, ami vele történik, amilyen látszólagos közönnyel fogadja a veszélyt. A kaktusz végső értelme, pompás éke ő, aki nem sejteti, hogy bármelyik pillanatban ráeshet és letörheti valami, mindenféle büntudat nélkül. Arra gondoltam, hogy a benne elfészkelődött parányi kardocska szép lassan lebomlik, de csak azért, hogy Péter ujjának szövetivel, sejtjeivel azonnal összeforrjon egy új szerkezetben, hiszen ezt, hogy egy ember a tuskébe nyomott ujjával mozdulatlanul álljon, nem lehet meg nem történtté tenni.

Így is maradt, háttal a szüleinek állva kezdett bele a mondandójába, és hát ettől jobban nem is foglalhatta volna össze. Elválnak, mondta. Egyből megértették. Legalábbis erre utalt, hogy az anyja beharapott alsó ajka holdfényszerűvé fehéredett, szemének árkaiban pedig könnyek csillantak meg. Az apja meg sem rezzenett ugyan, de olyan ember mozdulatlansága volt ez, akinek nap mint nap a keze ügyében vannak ezek a varázsszerszözök, zoknik és melltűk, és az ilyenről igazán nem lehet megállapítani, mikor

néz le a gyökerekig, és mikor pihen. Én azt képzeltem, hogy épp akkor lenézett a gyökerekig.

Aztán Péter levált a kaktuszról. Sikertől elcsúsztam a pillanatot, amikor megjelent a tüske hegye, kimerevedett ez a pillanat, és nem volt biztos, hogy nem indul-e meg minden visszafelé, a tüske újból bele a húsba, a szó meg vissza Péter szájába, a könnyek a helyükre, a vér az alsó ajakra, az a megrögzött tekintet pedig marad a gyökerekhez tapadva. Nem így lett, Péter elindult a szobán át, de az anyja útját állta, és rákiáltott.

Megfutamodtam, nem szégyellem bevallani, mindegy volt, mit mond utólag Péter. Ezeket az anyai mondatokat nem szabad megismételni. A szerelmesek veszekedéséhez sincs közünk, annyira saját nyelven szól. Tudtam, hogy az anyja semmit sem érhet el, mintha a kiégett körtére szólna, hogy világítson, nem segít és nem változtat a fia helyzetén. Én mégis úgy voltam ezzel, mint a zoknival. Bármilyen hiábavaló megtenni, egy *külön* nézőpontból tűnhet úgy, hogy nincs lehetetlen.

Kifelé menet, már a folyosón, esküszöm, hogy így volt, átmentem a szellem láthatatlan portestén, olyan erősen éreztem, mintha egy zápor pászmáján hatoltam volna át. Amikor benne voltam, hallottam, hogy halovány hangon méltatlankodik.

Beck Tamás

OLGA

Míg élt az anyja, esténként felhívta,
de beszélgetéseikben egyre hosszabbak
lettek a szóközök, mintha számítógép
elromlott billentyűzetén cseteltek volna
egymással. Arra a hatjegyű számra, az anyja
számára még akkor is emlékezett, mikor már
kódolta emlékezete, hogy mit jelent. Talán
a bankszámlaszámom? – kérdezi néha, miközben
kézfőző a májfoltot csodálja, mely egyre
terjeszkedik, akár egy születő birodalom.
Jól tartja magát, de abból az évjáratból
származik, amelynek szüretelését
még a kopasz diktátor felügyelte.
Szeretője feleannyi, mint ő, minden
értelemben: csóró, jövőtlen filosz, aki
minduntalan a bankszámlaszámára
emlékezteti. De ez is jobb a végtelen
szóköznel, amelyről csak mi képzeljük,
hogy tartoznak hozzá szavak.